

LBRIS

We know
books

© Editura EIKON
București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CANGE, RADU

Calistrat Taxidis / Radu Cange. - București : Eikon, 2022
ISBN 978-606-49-0810-0

821.135.1

Coperta I: Umberto Boccioni, *Dinamismul capului unui bărbat*
DTP: Valerian Susan

Editor: Valentin Ajder

RADU CANGE

CALISTRAT TAXIDIS

E I K O N
București, 2022

Cuprins

PAZNICUL MUZEULUI

Prima parte	
- Paznicul, scriitorul și alte întâmplări -	7
Partea a doua	
- Golemul -	103

NEBUNUL DE LA ETAJ

Prima parte	
Nebunul de la etaj	141
Partea a doua	
Schimbare de nume	343
Epilog	365

PRIMA PARTE

**– PAZNICUL, SCRIITORUL
ȘI ALTE ÎNTÂMPLĂRI –**

CÂND CINEVA MI-A SPUS CĂ SUNT O ARHIVĂ de care nimeni nu are nevoie, eram gata să încerc o supărare. Cu anii, mi-a trecut, deși chestia este veche de aproape o jumătate de secol.

Sunt un individ cu o vârstă foarte înaintată și, dacă v-aș spune acum câți ani am, relatarea nu și-ar mai avea rostul. Un lucru e de menționat: m-am născut la finele secolului nouăsprezece.

Totul pare a fi o poveste delirantă pentru unii, pentru alții doar monotonă și fără rost. Când urc în amintire, mi se pare o incursiune anacronică, un fapt aproape sordid, de un masochism răsuflat. Dar nu asta urmăresc.

De când mă știu, m-am născut paznic, din părinți... Dar, nu mai contează. Mama a fost dactilografă. Apăruseră mașinile de scris, nu mai erau la modă maestrîii caligrafi. Se pare că mama era destul de pricepută, dar acest fenomen, pe atunci, nu a împiedicat-o să moară, de tuberculoză, bătând la mașina de scris.

Pe vremea când trăia, și eu eram doar un țănc, băntuia prin oraș Panait Istrati, pentru care făcusem o adevărată pasiune. Mama, femeie cucernică, m-a ținut departe de el, spunându-mi că, deși scriitor cunoscut, era un vântură lume.

Am izbutit, cu oarecari eforturi, să am vreo câteva clase de gimnaziu. Nici acum nu știu de ce n-am terminat acea școală. Mama se mai afla printre cei vii când eu, printr-o întâmplare, făcusem rost de un post de paznic, la un muzeu de artă, cu picturi adică, sculpturi și toate cele, pe care le-ar putea cuprinde o asemenea instituție. Mulți ani, imens de mulți, meseria aceasta mi s-a părut plictisitoare, ignobilă, insuportabilă. Dar m-am obișnuit cu statutul meu de nimeni. Poate și pentru faptul că nu incomodam pe nimeni, ba, uneori, eram chiar și de folos.

Dobândisem, totuși, din cauza plictiselii, două vicii nenorocite: fumatul și băutul. După o vârstă venerabilă, pe care nu vreau s-o destăinui, îmi făcusem un program: zece ani beam și nu fumam, după care, zece fumam și nu beam. Era un joc cu viciul și cu timpul. De lăsat de amândouă, nici nu voiam și poate nici nu puteam. Adevărat este că nici n-am încercat. E drept că fusesem, într-un timp, mutat de colo-colo. Dar directorii se obișnuiseră cu mine, ba chiar, în decursul anilor, eram sau devenisem un fel de legendă. Nu se puteau debarasa de mine, ca de o boală. Eu eram paznicul! Și când venise sorocul să ies la pensie, nu m-au pensionat; dar nici eu nu vrusesem. Nu mă puteam desprinde de cămăruța muzeului, de tablouri. Parcă făceam parte din atmosferă – ceea ce nu era chiar fals. Ajunsesem să cunosc legea în sine și toate legile muzeului, deși nimeni nu

mă învățase sau mă obligase. Reprezentam un fel de enciclopedie prăfuită asemenea tablourilor și sculpturilor ascunse în cele mai tainice unghere de teama vremurilor și a lăcomiei. Căci, prin multe trecusem și eu și operele de artă! Cataclisme, revoluții, lovituri de stat, schimbări de regi și de guverne. E-adevărat că multe opere de artă au luat, fără voia lor, drumul pribegiei. Dar eu le aștept. Și nu vreau să plec din această lume, până când nu ne vom reîntâlni.

Am cunoscut multe persoane – mă refer la vizitatori de tot felul –, așa încât, din figurile lor aș putea face și reface tot atâtea muzee pe unde am trecut și pe care le-am păzit. Dacă aș fi avut mână de pictor, le-aș fi așternut pe pânze. Dar așa, n-au rămas decât în memoria aceasta care parcă nu-mi aparține.

Acum, mă aflu în ultimii doi ani de fumat. Va începe celălalt timp, al băutului. Aceste două stări, socotite de mine distanțe minime, îmi dau impresia că sunt două tuneluri paralele pe care le-am străbătut și le străbat. Un timp-tunel cu fum și un timp-tunel cu alcool.

Nu, nu-i așa. Stările sunt diferite, dar și asemănătoare. Ceva între reverie și nebunie-luciditate. Ba parcă le-aș pune cap la cap și aș merge ca pe un drum continuu. Chestie de imaginație. Nu, nu-i tocmai așa. Pentru că divagații poți să faci cu nemiluita.

Prin tunelul-fum, mă împiedic de tot felul de evenimente și de frustrări. Calc pe revoluții și pe lovituri de stat, pe furturi și pe trădări, pe amintiri nefaste și pe deznădejdi. Umblu năuc urlând ca într-o vastă catedrală de fum, unde nu-i început și nici sfârșit și nu mă aude nimeni. Prin tunelul-alcool, mi se întâmplă să am și revelații. Parcă mă îmbrățișez cu

„Primăvara” lui Boticelli, sau iau drumul „Carului cu boi” al lui Grigorescu. Ba, după un colț din Arles, vine nebunul de Van Gogh cu urechea tăiată, punându-mi în brațe portretul „Poștaşului” sau vreo „Floarea soarelui” care mă orbește cu lumina ei, ca, mai apoi, Gh. Löwendal să mă arunce în decrepitudine, în marasm sau în nu mai știu eu ce. După ce se termină și acest tunel, mă trezesc paznic, om bun la toate și la nimic. Deranjez pe nimeni sau pe cineva, eu am statutul meu. Deși aș mai putea colinda așa veacuri întregi și tot n-aș sfârși. Funcția mea o va lua altul, muzeele se vor înființa și se vor desființa, pictoriile vin și trec, dar tablourile rămân, ca și sculpturile. Pe unele le mai ascundem în vreme de restriște, ca, mai apoi, să le scoatem din nou la iveală.

...Și, pentru că mi-am adus aminte: pe vremea când trăia măicuța, făcusem eu o pasiune pentru Panait Istarti. Dar pasiunea și mai mare era pentru *Mișcare*, pentru *Mișcarea roșie*. Dar când am văzut și am citit SPOVEDANIA lui, m-am cam lămurit și l-am crezut, deoarece cu siguranță că era mult mai deștept și mult mai umblat decât mine. Cam în același timp, dacă memoria nu mă înșeală, apăruse și *Mișcarea verde*. Cum eram pornit împotriva roșcaților, m-am apropiat de verzulii. Dar și aștia umblau numai cu pistoale, iar eu cu tablouri. Ceva nu se potrivea, așa că, încet-încet, am renunțat. Eu aveam mișcarea mea: de la muzeu la muzeu. Cineva trebuia să aibă grijă de tablouri și de sculpturi. Cu toate acestea, îi țineam, și pe unii și pe alții, sub... microscop. Și așa, prea multă vreme nu aveam. Verzișorii au terminat-o cam repede. Mareșalul, deși cu ei la început, când a văzut că își fac de cap, a pus tunurile pe ei

și i-a amuțit. Într-un târziu, a fost și el împușcat din ordin străin. Când au venit roșcații, a fost cu mult mai al naibii. Aștia au stat mult, și tare mi-e teamă că n-au plecat nici acum.

*
* *
*

Una dintre micile mele pasiuni era expoziția de icoane pe sticlă. Nu devenisem habotnic, dar în Dumnezeu credeam. Unele icoane mi se păreau ușor naive dar îmi închipuiam că și credința, la început, a fost așa. Lucru pentru care nu îl acuzam pe pictorul respectiv. Mă înduioșau aceste icoane. Mi se păreau fragile, neajutorate, dar cu acel ceva în ele care nu le putea face să dispară. Aveam atunci de lucru cu acele expoziții. Ce mi-a rămas în minte este faptul că icoanele erau pictate în majoritate de pictorițe și mai rar de pictori. Probabil femeile pictorițe dăruiau ceva, poate acel nestrăbătut, din ființa lor acestor sfinți zugrăviți pe sticlă sau poate se întâmpla un fenomen despre care nu-mi puteam da seama. Dar un lucru este adevărat: eu sunt paznicul lor!

*
* *
*

Cu mulți, foarte mulți ani în urmă, aveam un obicei de care nu m-am dezbrătat nici acum. Coboram în tainițele muzeelor și, cu o lanternă, mai bine zis la lumina ei, priveam sculpturile depozitate care, ca prin minune, scăpaseră de distrugere. L-am văzut pe Brătianu stând confortabil, pe un fotoliu. Un roșcat chiar încercase să-l desfigureze. Dar n-a putut. Păi, cum să poată el să desființeze România în adevăratele ei hotare?! Poate cineva îmi va ierta naivitatea, dar eu acesta sunt. Nu mă duce mintea la lucruri prea

înalte. Povestea este cu mult mai lungă și, dacă n-ar fi plictisitoare, pentru unii, aș detalia-o.

În decursul deceniilor, întâlneam oameni de artă, poeți – unii aproape nebuni –, profesori, avocați, un pirotehnist, ba chiar și un falsificator, colecționari de timbre, femei de toate vârstele. Intram în vorbă, vream nu vream, cu te miri ce ocazie. Trebuie să recunosc că, uneori, parte din ei mai lasă câte ceva, mai ales țigări. În deceniul în care nu fumam, pachetele le depozitam într-un dulăpior în care mai țineam și alte lucruri. Știam că, dacă țigările erau ținute prea mult, nu mai aveau aceeași calitate și le făceam, la rândul-mi, cadou unor oameni mai scăpătați decât mine. Săraci au fost de când lumea și vor fi până la sfârșitul ei. Ba, ca să fiu sincer, mai întârziase în cămăruța mea – care era neapărat repartizată de muzeu și chiar alături sau în incinta lui – nu de puține ori, câte o doamnă. Alte amănunte mi-e rușine să le dau, cu riscul de a fi acuzat de pudibonderie. Era, desigur, una dintre cele care vizitau muzeul. Dar dacă voia să întârzie mai mult, începeam să motivez că administratorul sau directorul aflate și că... Nu mi-a plăcut să fiu legat niciodată, fiindcă nu doream să încurc pe nimeni și nici să fiu încurcat. Cu ani în urmă, mă trezisem cu un individ, aproape moșuleț, care susținea, nici mai mult nici mai puțin, că ar fi fiul meu. De fapt, asta era condiția pe care o puneam acelora care zăboveau mai mult în cămăruța muzeului: nu voiam, cu nici un chip, un urmaș. Individul mai sus amintit îmi relata că mă urmărea de zeci de ani, ca să-mi spună că era feciorul meu și că n-ar fi putut să moară, dacă nu-mi spunea. Era ca o biată umbră a mea – eu însumi fiind o umbră – și, uneori,

chiar mi se părea, în nopțile în care nu găseam cheile muzeului, că el mi le întinde și completa: „Să nu uiți. Eu sunt fiul tău.” Puțin îmi păsa și nu credeam o iotă. Nu-mi mai aduc aminte cum am scăpat de el, dar precis m-am mutat la alt muzeu, ca să nu fiu deranjat. Se pare că, într-un târziu, îmi dăduse de urmă, dar se întâmplase să fiu plecat pentru mai multă vreme și administratorul îi spusese că am murit și că, prin urmare, mă căuta în zadar. Eram gata-gata să dau de necaz, dar funcționarul mă salvase.

În meseria mea, aflai tot felul de întâmplări care mai de care mai ciudate, de nu erau chiar pure închipuiri ale unora. Dar, cu toate acestea, îi ascultam. Ei își descărcau sufletul, iar timpul meu trecea mai repede. Așa mă pomenisem și cu bătrânul poet care, de ce să mint, era un individ plăcut, prezentabil și nu scăpa nici un vernisaj. Prima dată l-am privit bănuitor. Ce avea să vorbească un domn cu un biet paznic? Uite că avea. Poate era singur, poate se plictisise să mai scrie versuri și simțea nevoia să discute cu cineva, să se destăinuie. De ce să spun că nu mă simțeam onorat de această companie? Mă simțeam. Nu mi se părea un individ deosebit, dar nici nu puteai spune că este unul comun. Ceva te făcea să intuiești în el omul de calitate, poate o suferință profundă, poate cu cine mai știe ce. Nu m-am apropiat mult de el, deși s-ar fi putut ca dânsul să fi intenționat. Discuția se înfiripase dintr-un lucru de nimic și pentru asta nici nu l-am memorat. El mi-a spus că este poet. Chiar mi-a dat o carte cu dedicație acum vreo câțva timp. A fost șansa lui – sau a mea? – să stârnească discuția și, deodată, destăinuirea lui. Scria de mult, nici el nu mai era tânăr, avusese tot felul de necazuri,

dar trecuse peste ele. Continua să-și publice, cu intermitențe, cărțile. Se pare că era un nume, cu toate că mie nu-mi spunea nimic și găsesc că nu are rost să i-l divulg. Cert este că, la sfârșitul unei zile, când toată lumea văzuse ce era de văzut și trebuia să închid, m-am pomenit cu el. Venise cu o sticlă de băutură, nu mai știu de care, și se așezase pe bancă, lângă mine. Trebuie să spun că eram în deceniul meu de abțință alcoolică și, deci, nu practicam decât viciul fumatului. Dar când a început să-și amintească o parte din povestea vieții sale, mi-a trezit atenția. Am observat că, atât oamenii cu multă carte, cât și cei cu mai puțină, suportă cu greu singurătatea. Eu o suport, deoarece, poate nimănui nu-i vine să creadă, nu sunt niciodată singur. Întotdeauna am lume pe capul meu și, când se termină programul, răsuflu ușurat. Spunea că fusese însurat numai o singură dată și că nu-i mai trebuie. Trăise ani îndelungați cu o femeie frumoasă și deșteaptă care, pe deasupra, mai fusese și cumsecade. În perioada aceea, spunea el, avea ciudățeniile lui. Una dintre ele era că scria noaptea și că se ducea în biroul lui ca să-și aștearnă versurile. Ciudat este că își punea pălăria pe cap și trăgea și din pipă – pe care n-o mai folosise de ani de zile. Scria de zor. Într-un târziu, soția, văzând că nu mai vine poetul, a venit și a deschis ușa. Ce s-o fi întâmplat în mintea ei nu se știe și nici el n-a putut să bănuiască. Ea spusese doar atât: „– Hei, omule, tu ești?!” și căzuse, cu mâna la gură. Se pare că făcuse un stop cardiac dintr-o stupizenie a lui și rămăsese singur și cu muștrări de conștiință. O întâmplare nenorocită ca aceasta nu mai auzisem. Mă îndemnase de câteva ori să beau și eu din sticlă, lucru pe care

l-am și făcut. Trăisem cu atâta încordare întâmplarea, încât am tras vreo câteva înghițituri zdravene din băutura care, mai pe urmă, aveam să-mi dau seama că era o palincă de toată isprava. Păcătuisem – poate vă amintiți de cele două decenii ale mele... – pentru prima dată. Nu mai știu ce s-a întâmplat cu el. Asta fusese foarte aproape de pătrănia cu „fiu-meu” și când tocmai mă mutasem la muzeul la care mă aflam acum.

NU DE PUȚINE ORI AM AVUT NECAZURI CU pensionarea. Toți voiau să mă scoată la pensie și eu refuzam în mod repetat. Mulți se minunau că un individ trecut bine de șaptezeci de ani nu jinduia pensia. Ei m-ar fi vrut pensionat. Șefii de la administrație se schimbau, alții plecau sau erau pensionați, unii erau mutați, iar locul le era ocupat de noi indivizi, încât ar fi fost aproape imposibil să nu dau de necaz. Așa că, am învățat să mă fofilez, cum spune o vorbă. Cunoscusem, am uitat să vă amintesc, și-un falsificator. E, m-am folosit de el în decursul a câtorva decenii. Mă ajuta, nici mai mult nici mai puțin, ca să-mi falsific data de pe actul de naștere. Când falsificatorul dispărea și nu știam de unde să-l iau, pur și simplu mă strecuram la administrație și mi furam actele. N-aveam ce face. Veneam cu alt act nou-nouț, cu data schimbată și treaba, cu puține poticneli, mergea mai departe. În alte situații, când nici aceste adevărate falsificări nu mai țineau, dispăream. Cu lunile uneori. Vagabondam prin jurul orașului și munceam cu ziua. Mă descurcam. E, aici e aici. Se

Întâmpla să cadă un guvern, un ministru sau chiar avea loc o revoluție. Atunci, multe tablouri trebuiau înlocuite, ce curente merseseră în pictură înainte, acum nu mai erau valabile. Lumea se întorcea parcă pe dos. Se auzeau împușcături, erau morți și răniți, unii miniștri se mai „sinucideau”, chiar și unii șefi de poliție sau de guverne. Apăreau noi șefi, noi partide sau numai un singur partid: partid unic, bineînțeles. Treceau unii de la verzi la roșii sau la cafenii. Nu mai conta, mai ales pentru ei. Dar nu numai la pielea lor se gândeau, ci mai ales la agoniseală, călătorii prin străinătăți și câte altele. La vârsta mea, văzusem destule, dar nu trecusem prin toate. Aici intervenea administrația muzeului și, cu oamenii lor, începea să mă caute. Mă căutau cu un zel disperat. Uitau că de mult trebuia să fiu pensionat și, cu siguranță, știau că-mi falsific actele. Mă găseau. Aveau nevoie de mine. Eram și eu un fel de „ministru” fără portofoliu al muzeelor. Numai eu știam unde sunt portretele și statuile valabile pentru vremea respectivă, unde sunt ascunse, bine conservate, puse sub cheie, la adăpost de priviri și intenții oricare vor fi fost ele.

În acest timp, cel al peregrinărilor mele pe la marginea orașului, de atâta muncă și neîngrijire, deveneam un vagabond bătrân, rufos, prăfos, căruia numai din milă i-ai fi întins câțiva lei sau o biată țigară. Probabil că aveam un înger păzitor care mă ferea de toate relele și de toate bolile și, cu ajutorul lui, Dumnezeu nu mă lăsa să mor nici de foame. Drept e că, atunci când găseam ceva de muncă, o făceam cu toată conștiinciozitatea și fără să ridic ochii la stăpân. Nu supăram pe nimeni, nu era în firea mea. De altfel, mă purtam așa cum eram.

Mă găseau cu greutate, dar mă găseau. Aveau și ei intuiția lor, speranța lor, dar mai ales tenacitate. Eu eram, așa auzisem că-mi spun, *memoria muzeelor*. Și chiar că nu-mi displăcea. Nu mă înfoiam și nu de puține ori mi-era teamă că nu mă vor găsi. Dar trecea și asta. Când mă găseau, aveam pretențiile mele. Ceream încă un deceniu de serviciu, chenizina pe toate lunile în care lipsisem, plus un costum de haine și o pereche de ghete, de parcă ar fi fost un loc în care mă aflam mai întotdeauna câștigător. În decursul acestor amânări ale mele – în ce privea pensia, că nu erau nici ei proști, puneau pe urma mea câte unul. Să mă spioneze, adică. Să afle toate cotloanele, locașurile unde erau ascunse picturi, portrete care nu mai erau de actualitate sau care aveau să fie. Cum nici eu nu eram nedus la biserică, îmi dădeam seama. Poate nu imediat. Așa i-am bănuit și pe „fiu-meu”, și pe poet – cu povestirea lui lacrimogenă, și pe mulți alții. De-aia nici nu îngăduiam în preajma mea necunoscuți sau așa-zise rude. Și munca începea. Nu era ușoară deloc. Culmea este că și eu mai uitam. Că în loc să pun un portret de culoare roșie, verde sau maronie, puneam unul al regelui. Da atunci, cu regele, am avut un noroc nemaipomenit. Tocmai venise o inspecție – că nu erau puține. Și cum îl pusesem pe rege chiar la intrare, văd și comisia. Într-o miime de secundă, mi-am dat seama că greșisem. M-am strecurat repede în holul muzeului și am luat tabloul. L-am întors, l-am sucit, când, printr-un noroc nesperat, văd pe spatele tabloului figura Sfântului Gheorghe. Era o soluție. Tot nu mai aveam timp să-l ascund și l-am arătat pe sfântul